

Material docent

SER TUTOR DE PRÀCTIQUES EXTERNES Grau d'Educació Social

Aquesta obra està subjecte a una llicència de Creative Commons:



[Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0 No adaptada de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/)

Para citar la obra:

Novella, A.; Forés, A.; Costa, S.; Venceslao, M.; Pérez Escoda, N.; Freixa, M. y Castaño, C. (2013) Ser tutor de pràctiques externes. Grau d'Educació Social Barcelona: Universitat de Barcelona.

Dipòsit Digital <http://hdl.handle.net/2445/33685>

Aquesta guia docent s'ha elaborat en el marc dels projectes «L'avaluació formativa a les pràctiques externes: ampliació dels quaderns formatius del Pràcticum» (2011 PID-UB/97), amb el suport del Programa de Millora i Innovació Docent (PMID) del Vicerectorat de Política Docent i Científica de la Universitat de Barcelona, i «Fortaleciendo las prácticas de educación social: Tejiendo la corresponsabilidad en la formación de las competencias y la empleabilidad desde la universidad y el mundo laboral» (CAIE114), amb el suport del Ministeri d'Educació.

INDEX

INTRODUCCIÓ	3
I. LES PRÀCTIQUES. OBJECTIUS I CONTINGUTS FORMATIUS	4
II. EN QUÈ HAIG DE FORMAR? LES COMPETÈNCIES.....	5
III. LA SUPERVISIÓ	6
IV.a. LES PRÀCTIQUES EXTERNES I.....	7
IV.b. LES PRÀCTIQUES EXTERNES II	8
V. LA FUNCIÓ DOCENT DEL TUTOR-CENTRE.....	9
VI. PER CONTINUAR TREBALLANT PER LA FORMACIÓ PRÀCTICA DE QUALITAT	12
VII. BIBLIOGRAFIA	13

INTRODUCCIÓ

Després que l'equip professional d'un centre de pràctiques formalitzi el seu interès per ser centre col·laborador i es confirma per part de la UB el nom del o de les estudiant/s que farà el seu procés formatiu en aquesta entitat, cal designar tutors per als estudiants en pràctiques. És important que el professional que farà de tutor o tutora tingui clars els elements curriculars que caracteritzarà la formació del futur professional de l'educador/a social (objectius i continguts formatius, competències) i per tant la seva funció docent. La seva tasca estarà encaminada a buscar les estratègies metodològiques dins de la realitat del centre on treballa per a posar en relació aquests elements en la pràctica i l'estudiant.

Com en tota relació educativa, el tutor o tutora ha de conèixer què és allò que el subjecte de l'educació –en aquest cas l'estudiant– vol aprendre o millorar, quines són les claus per a establir-hi una relació ajustada a la situació educativa i, per últim, quin serà el procés d'aprenentatge, és a dir, la planificació estructural del pla de treball que en aquest cas, particular, ve pautat per la universitat.

Aquesta guia pretén ser un suport a la vostra funció docent, des de la voluntat de situar al tutor en el seu rol docent i donar-li eines per a la realització d'aquesta tasca.

Presentem el resultat d'un procés de treball en què han participat estudiants, tutors i tutores de centres col·laboradors, els diferents equips docents, la coordinació del pràcticum i la cap d'estudis. Esperem que sigui d'utilitat i que el continuem millorant entre tots i totes.

1. LES PRÀCTIQUES. OBJECTIUS I CONTINGUTS FORMATIUS

Les pràctiques permeten a l'estudiant un assaig de les competències específiques en un dels camps de la professió. Aquest exercici és clau per a la definició i orientació de la carrera professional. L'estudiant té l'oportunitat de prendre consciència de quines són les competències que es requereixen pel context i amb quines es reconeix i amb quines no. Les pràctiques faciliten un conjunt d'eines per poder millorar, adquirir i aprofundir en les competències requerides i al mateix temps discriminant, identificant i construint la trajectòria professional. *L'objectiu final de les pràctiques és que l'estudiant tingui les competències necessàries pel desenvolupament del seu exercici professional i en el procés de construcció de la seva identitat professional.*

Una altra finalitat de les pràctiques externes és *desvetllar una actitud oberta i innovadora, mostrant a l'estudiant que els camps professionals són oberts i estan en canvi continu*, cosa que implica un estat constant d'alerta professional per poder donar resposta a les noves exigències de l'entorn. Els canvis continus i les evolucions del nostre context impliquen que el professional ha d'estar atent i predisposat a generar nous espais de treball, actuar en relació amb noves necessitats i demandes, desenvolupar noves estratègies, diversificar els canals i mètodes. L'estudiant no només ha de percebre la necessitat de la formació permanent i desenvolupament professional, sinó que ha d'aprendre a ser flexible i innovador o innovadora.

Objectius referits a l'aprenentatge de coneixements Què ha de saber l'estudiant?

- Adquirir la terminologia específica i els conceptes fonamentals sobre l'àmbit d'intervenció.
- Aprofundir en aspectes teòrics i pràctics com a vertebradors de les accions, metodologies i estratègies en el context professional.
- Comprendre els elements i condicions que optimitzen el desenvolupament de la pràctica.

Objectius referits a l'aprenentatge d'habilitats o procediments Què ha de saber fer l'estudiant?

- Analitzar el sentit, la finalitat i els trets característics de l'àmbit i l'exercici professional.
- Dissenyar, planificar, desenvolupar i avaluar accions i projectes d'acord amb les necessitats de la realitat i als acords presos amb l'equip professional.
- Complementar el procés de construcció de la pròpia identitat professional.

Objectius referits a l'aprenentatge d'actituds, valors i normes de comportament Com ha d'actuar? Com ha d'estar? Com ha de ser?

- Prendre consciència de l'actuació professional des dels principis del codi deontològic
- Desenvolupar una actitud reflexiva i crítica davant les intervencions i accions observades en els professionals del centre i pròpies de l'estudiant.
- Reflexionar sobre el procés formatiu en el marc de les pràctiques i el desenvolupament de les competències professionals.

A partir de les competències, s'identifiquen els blocs temàtics amb els seus continguts.

La institució. Es tracta de tenir una actitud exploratòria cap a la institució de pràctiques i el seu context per poder comprendre la globalitat de la seva realitat.

El subjecte de la intervenció. Es tracta d'analitzar per qui i amb qui treballa, qui són les persones amb qui treballem, quina demanda fan, com interpretar aquesta demanda, el coneixement de les seves característiques.. La finalitat és aprofundir en l'objecte de la intervenció des de la lògica disciplinària.

La pràctica professional. Es tracta de la pròpia acció de l'estudiant dins del centre, és la immersió en l'exercici professional. Suposa treballar continguts i competències com la capacitat d'autoexploració per analitzar les seves pròpies pràctiques, per valorar i prendre decisions i responsabilitzar-se de les seves pròpies accions.

La professió. Es tracta del procés de construcció de la identitat professional de l'estudiant i de la identificació i construcció de la seva trajectòria professional. Els continguts a treballar es concreten en les pròpies competències de l'estudiant; és a dir, l'anàlisi de les seves competències professionals en l'exercici per explorar si és competent o no en aquest context en concret del centre de pràctiques. L'anàlisi de les seves competències transversals són també un element a treballar, com per exemple, els valors, l'ètica professional i el codi deontològic de la professió.

El disseny, planificació, implementació i avaluació d'un projecte.

El desenvolupament personal. Es tracta d'afrontar-se a un mateix, amb les pròpies fortaleses i debilitats, amb les pròpies virtuts i defectes. I és que, en les pràctiques externes en centres que treballen amb persones, les emocions i sentiments juguen un paper fonamental.

Sentit del practicum. Es tracta de treballar i construir conjuntament el sentit del practicum amb l'estudiant a partir de la corresponsabilitat. L'estudiant ha de trobar sentit al practicum pel seu desenvolupament personal i professional i ser conscient no només de les competències que posa en joc sinó també de la transferència d'aquestes.

Aquests blocs temàtics es nodreixen a partir de les competències i contingut de les diferents matèries cursades en el grau i les que s'estan cursant. Per tant, es van integrant en el procés de les pràctiques externes doncs, aquestes travessen vertical i horitzontalment el grau. Ni la seqüencialització dels blocs temàtics ni els seus continguts són cronològics i lineals. El desenvolupament de les pràctiques externes en el centre, des del seu inici amb l'acollida fins al seu tancament, marca la temporalització dels continguts en una espiral.

II. EN QUÈ HAIG DE FORMAR? LES COMPETÈNCIES

Les pràctiques externes per competències són un dels elements clau de la formació integral per a la professió. És una eina bàsica per a l'articulació de l'aprenentatge de l'estudiant, ja que és l'espai on es posen en joc aquestes competències. Permet el intercanvi entre el món acadèmic i el professional, duent a terme l'exercici de reflexió sobre l'acció per dotar-la de contingut teòric, a la vegada que es reconstrueix des de l'experiència. Aquesta retroalimentació facilita a l'estudiant donar sentit als aprenentatges que ha fet, i que continua fent. També li permet interpretar la realitat social per actuar i, des de l'acció, retroalimentar el marc teoricopràctic de referència.

Les pràctiques externes són un punt de partida en la carrera professional de cada estudiant, a través del qual comença a adquirir experiències, resoldre situacions, planificar actuacions, desenvolupar programes, acompanyar persones en el seu procés. Aquesta experiència permet a l'estudiant tenir els elements bàsics per iniciar-se en la professió.

Pretenem avaluar les competències que es posen en marxa en els diferents moments del procés de les pràctiques del grau d'Educació Social. Per això, hem definit uns àmbits amb uns estàndards en clau de competències per anar mesurant el procés i el resultat dels aprenentatges de l'alumnat. A les pràctiques acompanyarem el desenvolupament de les competències vinculades a l'experiència i a un context determinat, amb una orientació clara a la resolució de problemes. Des d'aquesta perspectiva, una persona serà competent si és capaç de mobilitzar i fer servir amb èxit els seus recursos (coneixements, procediments, habilitats, actituds) en l'execució real d'activitats pròpies de l'exercici professional.

Algunes d'aquestes competències les aportarà cada estudiant des del començament de les pràctiques, partint de les seves experiències i preparació anteriors, i hauran d'emergir i evolucionar en les pràctiques externes mitjançant el contacte amb la realitat professional a la qual ha de fer front.

De cada competència aportem els criteris que ens permetran establir uns indicadors amb relació als resultats assolits: l'estàndard d'avaluació. Aquests criteris ens ajuden a establir el nivell en què s'han d'assolir uns resultats d'aprenentatge i, per tant, a poder considerar si s'ha adquirit la competència a la qual està associada.

En les pràctiques del grau d'Educació Social les competències que els diferents actors ens proposem impulsar són les següents:

Anалitzar i sintetitzar la informació	<ul style="list-style-type: none"> - Actitud exploratòria cap a la institució de pràctiques i el seu context. - Comprensió del seu projecte educatiu i de l'àmbit on es fan les pràctiques. - Aprofundiment en la lectura de textos sobre l'àmbit d'intervenció i de la professió. - Capacitat de gestionar la informació: recerca i selecció, ús de les TIC, informes. - Actitud crítica i respectuosa davant la informació i les fonts de les quals prové.
Participar i organitzar la tasca	<ul style="list-style-type: none"> - Capacitat d'imaginar una seqüència d'actes amb antelació i ordenar-los de forma coherent i precisa, partint d'un procés de detecció i anàlisi. - Presa de decisions a partir d'objectius, amb implementació d'activitats, gestió de recursos i una avaluació per a la millora. - Capacitat de gestionar els temps i l'acompliment dels encàrrecs de forma racional. - Actitud progressiva d'autonomia sabent resoldre situacions imprevistes. - Elaboració d'un projecte de millora a partir d'una anàlisi de necessitats.
Resoldre problemes i prendre decisions	<ul style="list-style-type: none"> - Anàlisi de situacions de conflicte i proposta d'estratègies de negociació i resolució. - Capacitat de preveure les situacions conflictives i posar-hi recursos per evitar-les. - Actitud progressiva d'autonomia sabent resoldre situacions imprevistes. - Consciència de les pròpies limitacions i de la necessitat de treballar en equip. - Guany progressiu d'autoritat professional en la intervenció amb les persones ateses.
Anалitzar les pròpies intervencions i les dels altres	<ul style="list-style-type: none"> - Observació, anàlisi escrita i sistematització de la pràctica de l'educador social. - Coneixement i assumptió del codi deontològic que avala l'acció socioeducativa. - Detecció i reconeixement dels errors propis i dels altres, per aprendre d'aquests errors, en una evolució cap a la millora de la tasca professional. - Identificació dels factors contextuals i personals que condicionen la intervenció.
Treballar en equip	<ul style="list-style-type: none"> - Capacitat d'identificar les funcions i responsabilitats dels membres de l'equip educatiu. - Acceptació de les aportacions dels altres i dels acords que es prenen en equip. - Actitud de coresponsabilitat dins l'equip de professionals. - Capacitat d'escolta, empatia i assertivitat en reunions del grup de treball. - Davant situacions de conflicte, capacitat per saber demanar ajuda i compartir la intervenció amb altres professionals.
Gestionar les emocions	<ul style="list-style-type: none"> - Capacitat d'acompanyar els processos dels altres amb una distància emocional òptima. - Actitud dialogant i conciliadora davant situacions de tensió. - Capacitat per saber demanar ajuda a l'equip davant situacions estressants. - Regulació de les pròpies emocions al llarg de les pràctiques, especialment en situacions d'especial càrrega emotiva. - Actitud de motivació i d'implicació, assolint cada cop més autoconfiança.
Actuar d'acord amb el perfil professional	<ul style="list-style-type: none"> - Coneixement identitari de l'educació social a escala nacional i internacional. - Coneixement de la legislació relacionada amb la pràctica professional. - Posada en marxa d'habilitats, actituds i valors relacionats amb l'exercici professional d'acord amb el codi deontològic i els aprenentatges dels diferents cursos del grau.

Taula 4. Les competències que s'impulsen en les pràctiques externes.

III. LA SUPERVISIÓ

La supervisió és un procés metodològic de caràcter pedagògic que vol incidir sobre l'activitat de l'estudiant, i que afavoreix les condicions perquè els significats que construeix siguin tan enriquidors i ajustats com sigui possible. Aquesta es troba sempre vinculada a les situacions concretes que els i les estudiants vivencien en la pràctica i que el plantegen reptes professionals. Com destaca Hernández Aristu (2002), l'espai de supervisió ha d'oferir unes condicions d'aprenentatge en les quals l'estudiantat desenvolupi actituds obertes i flexibles, dialogants, participatives i negociadores.

Un dels objectius principals de la supervisió d'estudiants és el desenvolupament d'una identitat professional a partir de l'aprenentatge del rol professional. La supervisió es fa amb la finalitat de crear un espai que possibiliti la construcció del coneixement professional (Vázquez, C.; Porcel, A., 1995). Aquest espai facilita la revisió de l'acció que l'estudiant duu a terme en el seu àmbit de pràctiques i la revisió del marc conceptual i emotiu que l'ha conduït a portar a terme una acció d'una manera determinada i no d'una altra.

La supervisió contribueix a la formació i al creixement professional a partir d'un procés en el qual els tutors i les tutores (tutor-centre i tutor-universitat) ajuden a definir i a instrumentar la intencionalitat proposada per l'àmbit específic de pràctica, de manera que la converteix en acció (Sánchez, 1973). Entre els seus objectius, destacaríem els següents:

- Que l'estudiant arribi a construir i revisar permanentment un marc conceptual que li permeti desxifrar la realitat i anticipar la seva acció sobre aquesta.
- Que arribi a construir un marc metodològic, tècnic i instrumental a partir del qual s'operativitzi el seu marc teòric i s'organitzin les seves accions professionals.
- Que actuï des del codi deontològic, construint un espai per a la dimensió ètica de la tasca educativa
- Que arribi a interioritzar els repertoris d'acció necessaris per l'exercici professional. Aquest objectiu implica la consolidació i el desenvolupament de capacitats bàsiques per a la realització de la seva acció professional.

Aquests objectius s'emmarquen en un model de supervisió lligat al desenvolupament que requereix el reconeixement de la necessitat d'interdependència entre el currículum i l'ensenyament, entre l'assignatura i el mètode, entre allò teòric i allò pràctic, entre el que és cognitiu i el que és afectiu, entre les destreses i les idees. Es basa en un procés educatiu a partir del qual la persona que aprèn creix i va adquirint més capacitat de donar significat a l'experiència i, alhora, de dirigir el curs de noves experiències d'una manera més òptima.

La supervisió que fa el professional del centre, que tutoritza l'estudiant durant les hores en què està desenvolupant la formació en el camp d'acció, es dona en diferents espais, que són:

- *L'actuació directa, desenvolupant una activitat, iniciativa o acció* en què el tutor és present i actua com a model de la intervenció de la pràctica, i en què l'estudiant és un agent actiu i reflexiu. Respon a la metàfora d'un aprenent en una fusteria, on el mestre s'anirà retirant i anirà donant més responsabilitat a l'estudiant, que haurà tingut l'oportunitat d'adquirir els referents per a l'acció. D'alguna manera, l'estudiant anirà desplegant ponts, a partir de la cessió i responsabilitat que el tutor li anirà donant progressivament. En el procés d'ensenyament el tutor ha anat posant per acompanyar-lo.
- *Els espais de tutoria al centre*, en els quals s'ha de reflexionar sobre allò que ha estat present en la quotidianitat de l'actuació i que ha obert uns interrogants, que han de trobar resposta en la pròpia actuació i en el marc dels referents teòrics, presents en el context concret. Aquesta supervisió també pot tenir lloc en aquells espais en què l'equip de professionals del centre reflexiona sobre el que ha passat i en què s'analitzen casos i models d'intervencions, entre altres coses.

IV.a LES PRÀCTIQUES EXTERNES I¹

Les Pràctiques Externes I (PEI) representen una immersió en la pràctica professional d'un educador. L'estudiant adquireix autonomia en la seva intervenció pràctica, mitjançant la maduració de les seves competències i amb acompanyament del tutor de centre. A partir d'una acció o d'un programa que s'estigui executant en el centre, l'alumne fa una avaluació i presenta propostes de millora. L'estudiant va al centre dos dies per setmana i fa un total de 295 hores de permanència. També assisteix a un seminari setmanal de dues hores.

Centre	Seminaris-Universitat	Treball autònom
2 dies/setmana Dilluns i dimarts 4 setmanes intensives (oct. i febr.) Total: 295 hores (147 per semestre)	1s 2 h/setmanal 2s 2 h/quinzenal Total: 56 hores	70 hores

Taula 1. Estructura organitzativa de les Pràctiques Externes I

QUINS SÓN ELS OBJECTIUS D'APRENTATGE?

- Objectius referits a l'aprenentatge de coneixement: què ha de saber l'estudiant?

- Adquirir la terminologia específica i els conceptes fonamentals sobre l'àmbit d'intervenció.
- Aprofundir en aspectes teòrics i pràctics com a vertebradors de les accions, metodologies i estratègies en el context socioeducatiu.
- Analitzar el context institucional
- Comprendre els elements i condicions que optimitzen el desenvolupament de la pràctica.

- Objectius referits a l'aprenentatge de procediments: què ha de saber fer?

- Analitzar el sentit, la finalitat i els trets característics de l'àmbit i l'exercici professional.
- Dissenyar, planificar, desenvolupar i avaluar accions socioeducatives i projectes d'intervenció segons les necessitats de la realitat educativa i els acords presos amb l'equip professional.
- Complementar el procés de construcció de la pròpia identitat com a educador social.
- Identificar i descriure el paper de l'educador social dins de l'equip professional i de la xarxa.

- Objectius referits a l'aprenentatge d'actituds, valors i normes de comportament: com ha d'actuar? Com ha d'estar? Com ha de ser?

- Prendre consciència de l'actuació professional des dels principis del codi deontològic.
- Desenvolupar una actitud reflexiva i crítica davant les intervencions socioeducatives observades en els professionals del centre i en les pròpies de l'alumne.

- Reflexionar sobre el procés formatiu en el marc de les pràctiques i el desenvolupament de les competències professionals.

EN QUINS CONTINGUTS HA D'APROFUNDIR?

- Els elements teoricopràctics de l'àmbit d'intervenció.

- L'apropament a la realitat: anàlisi del context, el centre i les persones implicades

- El coneixement de l'entorn comunitari i la xarxa social més propera; dels altres recursos socioeducatius pertanyents al mateix àmbit; del circuit, les vies d'accés i els criteris d'accés al recurs.
- La finalitat i l'encàrrec social i institucional del centre o servei.
- La ubicació del centre, servei o projecte de pràctiques en el context comunitari.
- El coneixement del context jurídic i legislatiu que regula la pràctica del centre o servei; del projecte educatiu del centre o servei, finalitats, marcs de referència teòrics...; de la figura de l'educador social en el si del centre o servei: competències, funcions i responsabilitats, tasques que desenvolupa.
- El coneixement humà i social de les persones amb qui treballarà en el si del centre o servei.
- El context quotidià del centre o servei: el dia a dia i el sistema de relacions educatives.

- El vincle educatiu: teixint relacions socioeducatives

- El concepte de vincle.
- La construcció del vincle: establiment, evolució, maduració i tancament.
- Les oportunitats i els límits del vincle educatiu.
- El professional: arquitecte i analista de vincles en la relació educativa
- La coresponsabilitat en el vincle: cedint i assumint responsabilitats.

- La detecció de necessitats, interessos i possibilitats

- El coneixement de la realitat social, la problemàtica, la necessitat que s'atén des del centre o servei. L'anàlisi de les causes que les provoquen, de les conseqüències i de la seva complexitat.
- La detecció de necessitats, interessos i possibilitats.
- Instruments per a l'anàlisi de necessitats, interessos i possibilitats.

- El disseny i la planificació d'un projecte

- El disseny d'un projecte partint del coneixement aprofundit d'un context.
- La sistematització i fonamentació del projecte.
- La tasca educativa: activitats, programacions, estratègies educatives i recursos educatius.
- L'avaluació: procés permanent en el disseny i execució del projecte

- L'experiència viscuda: desenvolupament professional i anàlisi del procés formatiu

- Itinerari del procés d'aprenentatge, que quedarà plasmat en un treball formatiu (memòria i projecte).
- Els dilemes, les situacions educatives quotidianes, la resolució de conflictes, l'acompanyament...
- Anàlisi de l'experiència professional: anàlisi i autoregulació de les competències desenvolupades...

¹ Aquest apartat s'ha elaborat a partir del pla docent de l'assignatura proposat per la coordinació del Pràcticum, analitzat i consensuat per l'equip docent en el curs 2011-2012, i pel Consell d'Estudis (juliol, 2011).

IV.b LES PRÀCTIQUES EXTERNES II²

En les Pràctiques Externes II (PEII) l'estudiant tindrà més autonomia i major grau de responsabilitat per actuar en la pràctica professional. A partir d'un anàlisi de necessitats i amb l'acord del centre, l'estudiant ha d'elaborar una proposta de millora que després haurà d'implementar i avaluar.

L'estudiant fa un total de 200h de pràctiques al centre. Durant el primer semestre, passa tres dies a la setmana al centre. En el segon semestre, en canvi, només va al centre per a possibles tutories amb el tutor de centre, per consultar documentació i per presentar el seu treball davant de l'equip de professionals. Durant tot el curs assisteix a un seminari setmanal de dues hores.

Centre	Seminaris-Universitat	Treball autònom
3 dies/setmana durant el 1r semestre Dilluns, dimarts i dimecres 5h durant el 2n semestre	1s 2 h/setmanal 2s 2 h/quinzenal	59 hores
Total: 200 hores	Total: 38hores	

Taula 2. Estructura organitzativa de les Pràctiques Externes II

QUINS SÓN ELS OBJECTIUS D'APRENTATGE?

- *Objectius referits a l'aprenentatge de coneixement: què ha de saber l'estudiant?*
 - Dominar la terminologia específica i els conceptes fonamentals.
 - Integrar els aspectes teòrics i pràctics com a vertebradors de les accions, metodologies i estratègies en el context socioeducatiu.
 - Comprendre els elements i les condicions que optimitzen la pràctica professional.
- *Objectius referits a l'aprenentatge de procediments: què ha de saber fer?*
 - Copsar el sentit, la finalitat i els trets característics de l'àmbit i l'exercici professional.
 - Dissenyar, planificar, desenvolupar i avaluar accions socioeducatives i projectes d'intervenció d'acord amb les necessitats de la realitat educativa, els acords presos amb l'equip professional i els criteris de qualitat.
 - Retroalimentar el procés de construcció de la pròpia identitat com a educador social.

- Analitzar i sistematitzar les accions de l'educador dins de l'equip professional i la xarxa.
- Identificar els diversos nivells i àmbits d'actuació dels educadors socials (intervenció, coordinació, direcció, treball en xarxa, etc.).

- *Objectius referits a l'aprenentatge d'actituds, valors i normes de comportament: com ha d'actuar? Com ha d'estar? Com ha de ser?*

- Ser coherent en l'actuació professional des dels principis del codi deontològic.
- Actuar des d'una actitud reflexiva i crítica davant les intervencions socioeducatives observades en els professionals del centre i en les pròpies de l'alumne.
- Optimitzar el procés formatiu en el marc de les pràctiques i el desenvolupament de les competències professionals.

EN QUINS CONTINGUTS HA D'APROFUNDIR?

Transferència i aprofundiment de competències adquirides en les PE I a un nou àmbit o realitat d'intervenció,

- *La construcció dels marcs conceptuals per l'exercici professional. (*
- *Coneixement i anàlisi del context, el centre i les persones implicades.*
- *Teixint vincles, enfortint les relacions educatives.*
- *La generació d'oportunitats d'acció socioeducativa. (Detecció de necessitats, promovent possibilitats i assumint responsabilitats.)*
- *El desenvolupament del projecte d'intervenció, promovent la reflexió.*
 - De la planificació a l'execució. Reajustament, modificacions i adaptacions.
 - La complexitat i la incertesa en tot procés de relació educativa.
 - Els límits de l'acció educativa.
 - Les possibilitats creadores i transformadores de l'acció educativa.
 - L'educació social, per què en aquest context?
 - Dilemes.
 - Les meves pròpies teories i constatacions.
 - Les meves competències i les que observo i veig posar en pràctica en els altres.
 - La valoració del projecte d'acció. Els objectius plantejats, els resultats obtinguts, el procés viscut.
- *Recollint i construint discurs des de l'acció-reflexió: el desenvolupament professional i l'anàlisi del procés formatiu*
 - L'avaluació del procés formatiu propi en relació amb: jo com a educador o educadora, la meua relació amb el centre i els diferents agents interns i externs, la meua relació amb les persones ateses; en relació amb el projecte d'acció i en relació amb el desenvolupament dels encàrrecs del Pràcticum.
 - El treball en l'acomiadament i el tancament de processos i relacions establertes.
 - La relectura de la pràctica desenvolupada, de les reflexions recollides i de la construcció de posicionaments propis respecte als continguts de l'educació social.

² Aquest apartat s'ha elaborat a partir del pla docent de l'assignatura proposat per la coordinació del Pràcticum, analitzat i consensuat per l'equip docent en el curs 2011-2012, i pel Consell d'Estudis (juliol, 2011).

V. FUNCIÓ DOCENT DEL TUTOR-CENTRE

L'acció docent comprèn des del primer contacte amb l'estudiant fins al moment de l'avaluació final. En aquest procés, el tutor planifica l'aprenentatge per mitjà de la identificació d'estratègies per facilitar la transferència de competències a la pràctica, l'acompanyament en l'acció i l'avaluació continuada dels aprenentatges. El següent quadre representa els diferents moments de la funció docent. Tot seguit, descriurem cada un d'aquests moments i les seves particularitats.



Abans de la incorporació de l'estudiant al centre de pràctiques, és aconsellable que faci una **visita al centre** per tal de conèixer les instal·lacions i l'equip professional.

En aquesta trobada, tutor i estudiant es formen una primera impressió de l'altre i exposen els seus interessos i compromisos.

Moment 1: ACOLLIDA

De la representació a la concreció i immersió de l'exercici professional

Aquest moment obre un període intens on el tutor ha de vetllar per garantir la integració i immersió de l'estudiant en la quotidianitat de la pràctica, en l'equip i en la realitat d'intervenció. Les funcions del tutor s'han de centrar en:

- **Actualitzar i consensuar el pla de pràctiques.** En una primera entrevista, i en posteriors encontres, s'ha d'explicitar la proposta formativa ja actualitzada i consensuada per l'equip professional. Després serà necessari consensuar-la amb l'estudiant que haurà de poder anar planificant el seu propi procés de formació. La coplanificació del procés de pràctiques és imprescindible.
- **Presentar l'estudiant a l'equip de professionals i a la comunitat.** Sentir-se integrant de l'equip i reconegut com a company és un dels pilars per afavorir la transferència de competències. La forma en què el tutor planifiqui aquest moment és molt important, doncs traslladarà a l'estudiant i a l'equip la representació que té d'aquest, on el situa i quin protagonisme li dona. Ser "el noi/la noia de pràctiques" és diferent a ser "la (nom) estudiant en pràctiques que està treballant en ... i amb... i estarà un temps amb nosaltres".
- **Aprofundir en el territori, en la realitat del centre i en la quotidianitat de la pràctica.** Convertir-se en l'ombra del tutor implica fer una immersió en l'agenda professional d'aquest. Aquesta immersió permet a l'estudiant conèixer des de l'acció professional tots els elements clau. Així, des de l'observació i anàlisi de la pràctica professional anirà configurant l'imaginari des d'on aprofundirà en els coneixements teòrico-pràctics de l'experiència.

TASQUES DEL TUTOR-CENTRE	Estudiant
<ul style="list-style-type: none"> · Actualitzar i consensuar el pla de pràctiques. · Presentar l'estudiant a l'equip de professionals i a la comunitat. · Aprofundir en el territori, en la realitat del centre i en la quotidianitat de la pràctica. · Impulsar espais de relació amb la població que treballa i/o amb l'equip de professionals · Definir les accions i intervencions de l'estudiant amb el tutor-centre. 	<ul style="list-style-type: none"> · Mostrar una actitud exploratòria cap a la institució de pràctiques i el seu context. · Aprofundir en el context del centre de pràctiques. · Conèixer el marc legislatiu de la pràctica professional. · Reconèixer les característiques del grup de població o de l'objecte d'estudi amb el que treballa. · Construir tot el seu marc lògic dels projectes que es desenvolupen en el centre de pràctiques i que caracteritzen la seva pràctica.
Tutor-universitat <ul style="list-style-type: none"> · Impulsar la construcció d'un marc conceptual per interpretar les claus de l'àmbit. · Seguiment de l'anàlisi del context · Afavorir la identificació de la xarxa d'entitats i serveis. 	

Moment 2: ACOMPANYAMENT

Espai per anar cedint responsabilitats progressivament

La immersió en la quotidianitat de les pràctiques genera una proximitat entre tutor i estudiant que els permet ajustar les seves representacions mútues i establir una relació de confiança en les potencialitats de l'estudiant i en les possibilitats de la seva progressió. L'estudiant té l'oportunitat d'estar present en les intervencions dels professionals per observar la seva pràctica i analitzar els referents de l'acció. És per això que en aquest moment les funcions que es posen en lloc són:

- *Ser una persona referent en el seguiment de l'estudiant* pel que fa referència a dubtes, qüestions, conflictes, etc., amb el propòsit d'analitzar de manera objectiva la seva intervenció educativa
- *Facilitar entrada al/s servei/s i integrar-lo en l'equip educatiu* especificant l'encàrrec que desenvoluparà durant el seu procés de pràctiques.
- *Implicar l'estudiant* en processos d'organització, planificació, execució i avaluació d'activitats i/o projectes.
- *Facilitar l'assistència de l'estudiant* a les reunions d'equip, a reunions en xarxa entre diferents serveis, a cursos de formació amb la resta de l'equip, etc.

El reconeixement i cessió d'algunes responsabilitats a l'estudiant permet l'experimentació professional cada vegada més autèntica i real. Els estudiants que han pogut fer una immersió en la vida quotidiana en el centre reconeixen haver transferit competències de manera natural i espontània. La transferibilitat, i per tant l'aprenentatge, serà més gran com més intensa i profunda sigui la relació de l'estudiant amb la pràctica educativa i l'entorn de la intervenció.

TASQUES DEL TUTOR-CENTRE	Estudiant
<ul style="list-style-type: none"> · Facilitar l'entrada al/s servei/s i integrar-lo com a part de l'equip educatiu, especificant l'encàrrec en el seu procés de pràctiques. · Implicar a l'estudiant en processos de l'organització, planificació, execució i avaluació d'activitats i/o projectes. · Facilitar l'assistència de l'estudiant a les reunions d'equip, a reunions en xarxa entre diferents serveis, per a cursos de formació amb la resta de l'equip 	<ul style="list-style-type: none"> · Fer un diagnòstic de necessitats/demandes/encàrrecs i prioritzar-les · Identificar un acció/activitat a desenvolupar que sigui un avanç en la realitat del centre · Dissenyar un projecte, acció, programa.
<p style="text-align: center;"><i>Tutor-universitat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> · Ser una persona referent en el seguiment de l'estudiant ... en el procés de recollida d'informació ... en el procés d'adaptació al centre ... en el procés formatiu ... en l'adquisició d'habilitats, competències i autonomia · Acompanyar en la planificació d'un projecte de millora. 	<ul style="list-style-type: none"> · Observar i reflexionar sobre la pràctica professional. · Reconèixer les funcions i característiques de la pràctica dels diferents membres de l'equip professional.

Moment 3: SEGUIMENT

De la cessió progressiva de responsabilitats a l'autonomia supervisada

Aquest és un moment d'inflexió en el procés de la transferència de competències, doncs el tutor es retira progressivament per donar autonomia a l'estudiant. En aquest període, prenen molta rellevància els espais de tutorització i seguiment, donat que l'estudiant es troba en circumstàncies que ha de fer front prenent part activa de la pràctica professional (amb confiança però incertesa). És el moment àlgid on l'estudiant mobilitza tots els seus recursos i les seves capacitats. L'acompanyament en aquestes sensacions i en la reflexió de l'acció són cabdals per a la identificació del moment maduratiu de les competències que s'han posat en relació i que han permès abordar la realitat pràctica.

Així, les funcions que s'han associat a aquest moment són:

- *Promoure l'autonomia i autogestió de la pràctica.* S'ha de poder facilitar que l'estudiant tingui oportunitats de transferir les seves competències a situacions concretes on el grau de complexitat s'anirà incrementant per tal d'exercitar més les seves potencialitats.
- *Establir espais de reflexió i seguiment sobre les responsabilitats cedides.* En aquest moment, el contingut per analitzar i conceptualitzar en els espais de tutoria és la pròpia experiència; des de la seva introspecció: com se sent i com es percep com a professional. Aquest diàleg des del jo més íntim afavoreix l'ajustament de les competències, la resignificació de la teoria i la pràctica, la confrontació de les decisions preses i l'anàlisi de la construcció de la identitat professional.

En alguns processos formatius el tutor-professional pot considerar que l'estudiant no està preparat per aquest moment, que no ha assolit les competències necessàries per la gestió autònoma i responsable d'una pràctica concreta.

TASQUES DEL TUTOR-CENTRE	Estudiant
<ul style="list-style-type: none"> · Promoure l'autonomia i autogestió de la pràctica. · Establir espais de reflexió i seguiment sobre les responsabilitats cedides. · Cedir progressivament responsabilitats · Impulsar espais per l'autonomia supervisada 	<ul style="list-style-type: none"> · Implementar una acció/projecte professional en el centre. · Avaluat el projecte implementat per ell mateix en el servei de pràctiques. · Sistematitzar la pràctica professional des de la reflexió-acció · Definir un marc conceptual propi
<p style="text-align: center;"><i>Tutor-universitat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> · Reflexionar sobre la responsabilitat i autonomia adquirides · Fomentar l'anàlisi de la construcció de la identitat i desenvolupament professional · Confrontació de la planificació amb la pràctica professional · Fomentar el treball en xarxa 	

Moment 4: AVALUACIÓ

Des de l'obertura de l'acollida al tancament del procés

L'avaluació està permanentment present en les funcions del tutor, doncs és el que li permet ajustar el suport educatiu a l'estudiant i, per tant, concretar les seves estratègies docents. Aquelles que l'ajuden a guiar-lo per copsar la realitat de la intervenció, reflexionar, analitzar el rol professional que està prenent i desafiar-lo a prendre iniciatives d'acció i de disseny de l'acció. Les funcions del tutor en aquest moment serien:

- *Analitzar conjuntament l'evolució de les competències de l'estudiant.* Aquesta anàlisi permet acompanyar un espai d'autoavaluació, en què l'estudiant incorpora aquells aspectes valoratius que ha identificat en la seva progressió. El tutor apunta els aspectes competencials en què ha progressat adequadament i aquells altres que requereixen d'un treball més conscient i intencional.
- *Orientar i proposar la continuïtat del treball competencial en altres experiències pràctiques.* El procés d'evolució de les competències professionals està actiu durant tota la trajectòria professional. Per això seria bo que el tutor pogués donar orientació de com poder continuar treballant en aquesta evolució en l'etapa immediatament posterior a les pràctiques.

TASQUES DEL TUTOR-CENTRE	<i>Estudiant</i>
<ul style="list-style-type: none">· Analitzar conjuntament l'evolució de les competències de l'estudiant.· Orientar, proposar i donar continuat al pla formatiu de les competències en altres i variades experiències.	<ul style="list-style-type: none">· L'estudiant ha d'observar i reflexionar sobre la pràctica dels professionals.· L'estudiant ha de saber analitzar la seva pràctica· L'estudiant ha de tenir una actitud crítica per poder elaborar unes conclusions sobre el projecte, acció, programa realitzat.· L'estudiant ha de tenir una actitud reflexiva respecte a l'evolució de les seves competències· L'estudiant ha de tenir una actitud reflexiva respecte a les relacions posades en joc durant la seva pràctica
<p><i>Tutor-universitat</i></p> <ul style="list-style-type: none">· Conceptualitzar i definir l'avaluació com a eina professional· Treballar les primeres impressions i emocions.· Fomentar la reflexió en l'acció de l'exercici professional.· Integrar l'avaluació personal amb l'avaluació formativa.	

VI. PRESENT I FUTUR UNA FORMACIÓ PRÀCTICA

Com a resultat dels aspectes compartits i consolidats a partir d'un llarg recorregut de col·laboració entre la coordinació del practicum d'educació social amb centres col·laboradors, s'ha configurat una manera d'entendre i desenvolupar el pràcticum que sintetitzem a continuació:

- El pràcticum està en permanent supervisió i construcció.
- Aquesta construcció implica la revisió constant del marc conceptual dels principis que defineixen el pràcticum, dels seus referents organitzatius i de la incidència en la transferència de les competències dels estudiants.
- Les transformacions són oportunitats i reptes formatius que amplifiquen la qualitat del pràcticum que impliquen a tots els agents i que es fonamenta en la reflexió-acció com eina d'avaluació.
- La qualitat del pràcticum segons la proposta presentada es fonamenta en:
 - Impulsar la funció docent de tots els implicats (tutors-centre, tutors-universitari i estudiants).
 - Facilitar trobades col·lectives per a l'intercanvi d'experiències formatives que impulsin la coresponsabilitat docent i repensar conjuntament el pràcticum.
 - Vetllar per la qualitat de la formació pràctica, que va més enllà de la qualitat dels centres de pràctiques, fonamentant-se en la qualitat de la relació educativa entre els tres agents.
- Centrar-se en la transferència de competències en les pràctiques, per a la construcció de la identitat professional, situa a l'estudiant com a centre de l'aprenentatge i en destaca la seva responsabilitat autoformativa i formativa. L'estudiant com activista de la seva formació i no només com protagonista.
- Les pràctiques s'han d'entendre com un projecte col·lectiu: cal compartir els objectius formatius i conèixer les funcions de cada un dels agents implicats.
- Es fonamenta en el reconeixement dels actors: les seves funcions, les seves motivacions i les condicions que tenen per desenvolupar les seves responsabilitats formatives.
- És molt important el grau de consciència que tenen els agents de la seva implicació en el pràcticum. És a dir, requereix de la decisió conscient i intencional del grau d'implicació i compromís que es va a prendre en el procés. Des del tutor-centre fins a l'estudiant, passant pel tutor-universitat, el grau de compromís que posa en el procés va condicionar la qualitat d'aquest així com la significativitat dels aprenentatges que es fan.
- La coordinació del pràcticum realitza les funcions administratives, pren decisions tècniques i impulsa innovacions docents. Així com, es responsabilitza d'impulsar la funció docent del tutor-centre i de l'estudiant.
- El seminari és un espai de construcció teòric-pràctica des de la reflexió de l'acció i es fonamenta en el treball interprofessional en xarxa.
- El treball de les expectatives i la representació és clau.
- Articular la complexitat del procés de la formació pràctica i de la seva evolució, matisant com en cada fase es redefeixen responsabilitats dels actors.
- El reconeixement i cessió d'algunes responsabilitats a l'estudiant permet l'experimentació professional cada vegada més autèntica i real.
- Es imprescindible que tots els agents participin de la coplanificació de les pràctiques.
- Cal innovació i creativitat metodològica en el marc de les transformacions per a l'evolució d'un model coresponsable.

VII. BIBLIOGRAFIA

- Boekaerts, M. (1999). Self-regulated learning: where we are today. *International Journal of Educational Research*, 31, 445-457.
- Bose, J., & Rengel, Z. (2009). A Model Formative Assessment Strategy to Promote Student-Centered Self-Regulated Learning in Higher Education. *US-China: Education Review*, 6 (12), 29-35. Disponible a: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED511170.pdf> [accés: 13-04-2012]
- Costa, S.; Novella, A.; Pérez-Escoda, N.; Venceslao, M.; Forés, A.; Usurriaga, J.; Freixa, M. (2012). *Quadern de pràctiques del tutor/a de la Universitat (curs 2011-2012). El pràcticum: espai per la transferència de competències i el desenvolupament professional de l'educador/a social*. Disponible a: <http://hdl.handle.net/2445/21987> [accés: 05-08-2012]
- Dochy, F., Segers, M. i Sluijsmans, D. (1999). «The use of self-, pee- and coassessment: a review». *A Studies in Higher Education*, 24 (3), 331-350.
- Fernández, M., et al. (1998). The Tutor's Role in Teaching Practice in Initial Teacher Training. *A European Journal of Teacher Education*, 11, (2-3),123-30.
- Forés, A.; Usurriaga, J.; Novella, A.; Costa, S.; Pérez-Escoda, N.; Venceslao, M.; Freixa, M. (2011). *Quadern de pràctiques de l'estudiant (curs 2011-2012). El pràcticum: espai per la transferència de competències i el desenvolupament professional*. Universitat de Barcelona. Facultat de Pedagogia. Disponible a: <http://hdl.handle.net/2445/22283> [accés: 05-08-2012]
- Gates, S. et al. (2002). *Ensuring Quality and Productivity in Higher Education: An Analysis of Assessment Practices*. Washington D.C.: ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Higgins, R., Hartley, P. i Skelton, A. (2001). «Getting the message across: the problema of communicating assessment feedback». *A Teaching in Higher Education*, 6 (2), 269-274.
- Mateo, J. (coord.) (2009). *Guia per a l'avaluació de competències en el treball de grau en l'àmbit de les ciències socials i jurídiques*. Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya, p29,158-73. Disponible a: http://www.aqu.cat/doc/doc_95455311_1.pdf [accés: 05-08-2012]
- Mauri, T., Rochera, M.J. (1997). Aprender a regular el propio aprendizaje. *Aula de Innovación Educativa*, 67, 48-52.
- Novella, A.; Forés, A.; Rubio, L.; Gil, E.; Costa, S.; Pérez Escoda, N. (2012) «Innovar en, desde y para el prácticum: supervisión y evaluación». *Revista de Docencia Universitaria*, 10 (1), p. 453-476. Disponible a: <http://redaberta.usc.es/redu/index.php/REDU/article/view/230> [accés: 05-08-2012]
- Novella, A.; Fuentes, N.; Forés, A. (2011) «El disseny d'uns quaderns de Pràcticum des de la millora docent i el treball coresponsable per a la transferència de competències i el desenvolupament professional». *REIRE, Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, vol. 4, núm. 2, p. 40-58. Disponible a: <http://www.raco.cat/index.php/REIRE> [accés: 01-07-2011]
- Pérez-Escoda, N.; Venceslao, M.; Costa, S.; Novella, A.; Forés, A.; Usurriaga, J.; Freixa, M. (2012). *Quadern de pràctiques del tutor/a de centre (curs 2011-2012). El pràcticum: espai per la transferència de competències i el desenvolupament professional de l'educador/a social*. Universitat de Barcelona. Facultat de Pedagogia. Disponible a: <http://hdl.handle.net/2445/21804> [accés: 05-08-2012]
- Saravia, M. (2009). *Evaluación del profesorado universitario. Un enfoque desde la competencia profesional*. Estats Units, Regne Unit, Alemanya: VDM, Verlag.
- Schunk, D.M; Zimmerman, B.J. (1998). *Self-regulated learning: From teaching to self-reflective practice*. Nova York: The Guilford Press.
- Shute, V. J. (2008). Focus on Formative Feedback. *Review Of Educational Research*, 78(1), 153-189.
- Taras, M. (2001). «The use of tutor feedback and student self-assessment in summative assessment: towards transparency for students and for tutors». *A Assessment and Evaluation in Higher Education*, 26 (6), 605-614.
- Zabalza, M.A. (2003). *Competencias docentes del profesorado universitario*. Madrid: Narcea.
- Zabalza, M.A. (2004). *Guía para la planificación didáctica de la docencia universitaria en el marco del EEES*. Universidad de Santiago de Compostela. Disponible a: <http://www.upcomillas.es/eees/Documentos/guiaplan.pdf> [accés: 19-09-2012]